

RADVAN BAHBOUH
BARBORA CHUECOS

ROZPOMÍNÁNÍ

NOVOROČNÍ DVOJROZHovor
O CESTĚ KE KOŘENŮM, MATEMATICE
A MANDARINKOVÉM
KOMPOTU

FOTO: MONA MARTINŮ

INTERVIEW OF THE MONTH >

Babiččina láskyplná bábovka a dědečkova noblesní zásadovost. Rozpomenout se na dávné (a přece tak přítomné) součásti naší osobnosti může pomoci jasněji uvidět cestu vpřed.

Barbora Chuecos, generální ředitelka české Mary Kay, rozmlouvala se svým koučem, psychologem Radvanem Bahbouhem o svých životních vzorech i o tom, jak je ovlivnilo a ovlivňuje soužití s jinou kulturou.

Barbořin manžel, s nímž žije sedm let, pochází z Venezuely, Radvan se ve smíšené rodině narodil a vyrůstal – táta je Syřan, maminka Češka. Každý ze svého úhlu hodnotí, co jim takové mísení kultur přineslo a přináší.

Radvan: Smíšené manželství může být velmi inspirující a obohacující, ale na druhou stranu s sebou přináší defilé různých nedorozumění, dochází ke střetům kultur. Jaké je to u vás?

Barbora: Ty jsi to vlastně zažil jako dítě. Jsem zvědavá, co bude jednou říkat náš syn...

Blahořečím nebi, že jsem potkala Ernesta. On mi se svou kulturou vnesl do života ohromnou radost, spontánnost – takový ten *mañana*

přístup. Nikdy bych nevěřila, že si vyberu chlapa z Jižní Ameriky. Vzpomínám, když sem po revoluci začaly jezdit davy turistů, jak jsem úplně nesnášela ty jižany, co řvali a bylo jich všude plno. Připadali mi hlasití, neurvalí a asi i nezodpovědní... Ale je to úžasné. I když ke střetům také dochází. Náš první rok byl šílený. Oba si myslíme, že kdybychom se potkali ve dvaceti nebo i třiceti, tak to neustojíme. Potřebovali jsme, aby nás život trochu „profackoval“. Zkušenostmi z různých vztahů jsme tolerantnější a otevřenější.

Radvan: V čem spočívají nejčastější kolize?

Barbora: *Mañana* styl. Čas. Máme někam jít. Řekneme si, že vycházíme v půl. Já jsem v půl připravená a on ne. Ale mění se to, protože se o tom bavíme. Představuji si náš vztah tak, že se k sobě neustále přibližujeme – nikdo samozřejmě neopustí sám sebe –, ale

že já si vezmu plnou náruč od něj, on ode mě a tím se k sobě hezky přiblížíme. Uvědomuji si, že to, co mě na něm štve, je zároveň tím, co mě na něm přitahuje.

Radvan: Co bylo nejtěžší?

Barbora: Nejtěžší bylo, že jsme po dlouhou dobu měli netradičně prohozené role. Zatímco jsem chodila do práce, on byl doma se synem. Většina rodin to má naopak.

Radvan: Jak takové prohození rolí bralo vaše okolí?

Barbora: Podle mě si mysleli lidé svoje, i když to většinou neříkali nahlas. Ale já to moc neřešila, neptala se, co si myslí o našem vztahu. A jak to bylo u vás? V čem ty jsi jako dítě vnímal, že jsou rodiče z různých kultur? Kdy sis to začal uvědomovat?

Radvan: Postupně, po krůčcích. Třeba když k nám přijížděli příbuzní, kterým jsem moc nerozuměl. A pak jsem tam v sedmi letech, po první třídě, jel. To byla objevná cesta – zjistil jsem, že svět může vypadat jinak, než ho znám.

Barbora: Co pro tebe bylo objevné?

BARBORA CHUECOS & RADVAN BAHBOUH

Radvan: Třeba to, že tam jedí úplně jiný chleba! Že tam kouřily i malé děti – jako sedmiletému mi nabízeli cigaretu; že kojícím ženám bylo vidět odhalené prso – z toho jsem byl u vytržení; že jedli věci, o nichž bych vůbec nevěřil, že je budu jíst; že nebylo k dostání, co jsem považoval za naprostou samozřejmost.

Barbora: A byl jsi tam rád?

Radvan: Jasně. Byli jsme tam tehdy přes dva měsíce. Vybavuji si ale také pocit, že máš kolem sebe lidi, své příbuzné, na které jsi ohromně pozitivně naladěná, chceš se s nimi domluvit a ono to nejde.

Barbora: Kvůli jazyku?

Radvan: Ano. Arabštinu jsem moc neovládal. Lituji, že jsem nebyl bilingvně vychováván.

Barbora: Jak se mezi sebou bavili rodiče?

Radvan: Česky. I když maminka uměla a umí výborně i arabsky. Tatínek odtamtud utekl, tak už se tam nemohl vrátit. To platí doposud, už Sýrii nikdy nenavštívil, všichni jeho

příbuzní zůstali tam. Začal si vytvářet svůj svět v tom našem, protože se cítil určitým způsobem vykořeněný. Tak alespoň arabštinu učí, vydává knihy související s arabskou kulturou...

Barbora: Můj manžel tady žije už dlouho, a přesto si stále připadá jako cizinec. Jenže když jsme byli ve Venezuele, podle něčeho – snad drobného akcentu, nevím – poznali, že není místní. S rozčarováním si uvědomil, že je cizincem všude.

Radvan: Postupně jsem si uvědomoval, že dorozumění s někým není

samozřejmost. Časem mi došlo i to, že stejná slova nemusí v odlišných kulturách znamenat totéž. Nejde o to slova jenom přeložit, významy se v jednotlivých kulturách prostě liší. Díky takové zkušenosti jsem citlivější na to, jak lidé komunikují. A jak někdy mylně předpokládají, že mluví o tom samém a že si rozumí. Řekl bych, že smíšené manželství je úžasné a někdy nervy drásající komunikační trénink.

Barbora: To si budu pamatovat – komunikační trénink. Mně to přijde intenzivní a obohacující. Zatím.

Radvan: Příkladem je třeba tebou zmíněný čas a s časem související vnímání čísel. Pro nás jsou čísla informace – právě čísla bereme v naší kultuře docela vážně. U nich jsou čísla spíše vyjádřením subjektivních odhadů a pocitů, takže jsou často nadsazená nebo nepřesná. V naší kultuře tomu říkáme lež. Ale oni jsou pohádkáři, vždyť jejich základní literaturou jsou Pohádky tisíce a jedné noci. To je, jako bych se zlobil na herce, který chce ostatní pobavit: „To není pravda, takhle se ta historka nestala. Přeháníš.“

Barbora: A není to v něčem dobré? Svět fantazie, když jej člověk umí oddělit od reality?

O DĚDEČKOVÍ

Radvan: Určitě ano, však mám pohádky rád, ale něco do sebe má i ta přesnost. Měl jsem dědečka. Byl právník, soudce, velmi pečlivý na čísla. Ten, když něco řekl, tak jsi to mohla považovat za prověřené. Pokud řekl, že se něco stalo v roce 1618, tak se to stalo v roce 1618.

Barbora: Jaký byl?

Radvan: Moudrý. Jestli mě někdo v životě zásadně ovlivnil, tak právě dědeček z mamčininy strany. Od svých šesti do čtyřiačtyřiceti let jsme s bratrem naše prarodiče téměř každý víkend navštěvovali. Přišli jsme k nim a dědeček s námi dělal nějaký cizí jazyk. Němčinu, angličtinu, později francouzštinu. Pak byl oběd – babička vždycky uvařila něco moc dobrého. Po obědě hrála babička na klavír, a pak nám dědeček hodinu předčítal z nějaké knihy. Poté jsme šli na procházku. Já s ním, brácha s babičkou. A děde-

ček se mě vždycky zeptal, jaké otázky jsem si pro něj za týden připravil.

Barbora: To je úžasné!

Radvan: Měl encyklopedické znalosti a já se ho občas snažil dostat. Studoval jsem třeba slovník cizích slov, abych ho něčím zaskočil. „Tak mi řekni, co jsou to izotopy?“ Až o moc později se mi podařilo, aby řekl: „Tohle nevím, budu se muset podívat.“

Barbora: Teď mě napadá – nepravdivě z toho tvoje encyklopedické vědomosti? Pokaždé úplně padám, kolik toho znáš...

Radvan: Asi ano, velmi mně tak velký přehled imponoval. Kromě toho mi přednášel, uměl poutavě mluvit o historii. Když přednášel, začal mluvit krásnou, až knižní češtinou.

Barbora: Kdybys měl říct, kdo tě v životě nejvíce ovlivnil, byl by to dědeček?

Radvan: Ano. Dědeček byl mentor mého života. Rovný člověk, jehož zásady mě ovlivňují celý život. Když jsme něco provedli, a já řekl, že to udělali i ostatní, odpověděl: „*Noblesse oblige* – noblesza zavazuje. To, že to udělali ostatní, neznamená, že to budete dělat taky.“ Tou noblesou myslel elitu. Za elitu považoval lidi, kteří věděli více než ostatní. Vždycky nás učil, že člověk má být věrný určitým zásadám a principům, a to i tehdy, když celý svět okolo není.

Byl soudcem, a tak i žil. Zákony se nesmí porušovat. Pokud je špatný zákon, musíš dělat všechno pro to, aby se zákon změnil. Ve svých úvahách byl velmi principiální. Když o něčem, co jsme dělali, pochyboval, napsal dopis, abychom si v klidu mohli přečíst jeho

názor. Udělal to párkrát v životě, ale vždy to na nás mělo velký vliv.

Navíc měli s babičkou krásný vztah; byli spolu přes padesát let. Byli mým vzorem i v tom, že je možné si takto dlouhodobě udržet hezký manželský vztah. Když babička zemřela, napsal o ní knížku. Byl to jeho způsob, jak její smrt zpracovat. A sám odešel nedlouho poté. Moc rád na něj vzpomínám. Miloval jsem ho.

Barbora: Nemáš chuť o něm napsat?

Radvan: Přemýšlel jsem o tom. Božena Němcová měla svou Babičku, já bych psal Dědečka.

Sám dědeček toho také hodně napsal. Napsal především několik desítek právnických knih. V roce 1967 se stal náměstkem předsedy Nejvyššího soudu ČSSR, ale po roce 1968 ho zase mezi prvními vyhodili, protože prosazoval soudcovskou nezávislost. Ocítl se na indexu a trvalo dlouho, než mohl znovu publikovat. Jsem rád, že mohl zažít „happy end“ svého odborného života po roce 1989. Dagmar Burešová, první ministryně spravedlnosti, si totiž dědu vybrala, aby se podílel na rekonstrukci občanského zákoníku, jenž pak dlouhá léta a to i po jeho smrti vycházel s jeho komentáři. Když na tom úkolu začal pracovat, bylo mu osmdesát let.

Barbora: Málo lidí má v rodině tak silnou, krásnou osobnost, která je inspiruje celým životem.

MATEMATIKA

Radvan: Pamatuji si, jaké řešil dilema, když jsem neudělal přijímací zkoušky na mat-fyz. Tehdy se dávala jen jedna přihláška, a tak to vypadalo, že se nedostanu na vysokou. Děde-

ček velmi zvažoval, jestli má za mě jít orodovat k rektorovi. Vždyť jsem přijímací zkoušky neudělal. Rektor měl právo někoho přijmout, ale mohlo to být vnímáno jako protekce. Něco jiného by bylo, kdybych byl pod čarou, ale já jsem přijímačky z matematiky neudělal. Muselo to být pro něj těžké rozhodování, ale nakonec za ním šel.

Barbora: A díky tomu tě vzali?

Radvan: Ano. Dědeček mi pak řekl, prosím tě, já jsem se za tebe přimlouval. Nebylo mi to příjemné, ale jsem přesvědčený, že to bylo správné, protože by byla škoda, abys nestudoval. Jen tě prosím: studuj opravdu dobře.

Barbora: To je odkaz! Asi jsi dřel...

Radvan: To jsem opravdu dřel. Cítil jsem o to větší odpovědnost. Ale musím se ještě trochu vrátit. Původně jsem chtěl studovat psychologii, lákal mě výzkum, ale právě dědeček byl jeden z těch, kteří mi radili, ať nejdřív vystuduju „něco pořádného“. Abych to svému mozku příliš neulehčoval. Dnes jsem za tuhle radu vděčný. Tím spíše, že to nebylo jednoduché rozhodnutí ani pro mě. Od třetí třídy jsem měl problémy s počítáním. Vlastně dodnes neumím pořádně násobit.

Barbora: Děláš si legraci?

Radvan: Ne, mám mírnou formu dyskalkulie. Když se děti chtějí pobavit na můj účet, tak mi dají nějaký příklad z násobilky a s potěšením sledují, jak mi trvá dlouho, než to vypočítám. Já si prostě řadu z těch kombinací nebyl nikdy schopný zapamatovat.

Barbora: To je odvážné říci. Vzhledem k tomu, co jsi vystudoval...

Radvan: Nejhorší byl první půlrok. Byl jsem jako v jiném světě. Všichni měli matematická gymnázia a já měl těžký komplex z počítání. Hrozně jsem se snažil maskovat, aby se to neodhalilo. Pořád jsem čekal na okamžik, kdy se zjistí, že tam nepatřím.

Přišlo první zkouškové období a já dostal samé jedničky. To byl zlom.

Barbora: Jsi dobrý v předstírání.

Radvan: Předstíral jsem, že jsem na matematiku nadán, tak úspěšně, že mě začala bavit. Na závěr studia jsem dokonce dostal cenu pro nejlepšího studenta fakulty. Matematika mě začala strašně bavit a baví mě doteď. Podle mě je to krásná disciplína. Každému, kdo tvrdí, že nemá matematiku rád a že na ni není talentovaný, říkám, že jsem si to do osmnácti také myslel.

Bral jsem to jako výzvu. Zjistil jsem, že matematika je něco úplně jiného, než nám říkali na základní a střední škole, že nejde ani tak o počítání, ale o logiku: Takhle se definuje nějaký pojem. A to proto, abychom mohli formulovat následující větu. A tady je důkaz této věty. Když konečně pochopíš důkaz nějaké věty, tak je to tělesný zážitek. Podobně jako když ti dojde pointa vtipu. Když se mě někdo ptá, co bych chtěl vystudovat, kdybych si směl vybrat jen jednu školu, tak bych znovu vybral mat-fyz. Tam se srovná myšlení.

Barbora: A co studium psychologie?

Radvan: Když jsem s tímhle myšlením srovnáním z mat-fyzy konečně začal po revoluci studovat psychologii, ocitl jsem se podruhé v Jiříkově vidění. Přišlo mi divné, že se debatuje o tom, jestli je nevědomí tohle či tamto, a nikomu nedochází, že přeci zále-

ží na tom, jak si je definuješ! Byl jsem zvyklý, že všechno má nějakou jasnou definici, na které se všichni dohodli, a že tvrzení se musí dokazovat.

Pak se začteš do psychologických knížek, a to byl druhý šok: když o oboru, který máš ráda, najednou zjistíš, že většinu literatury napsal někdo, kdo si pouze myslí, že to tak je. Přečteš si knížku o výchově dětí: „To je zvláštní – nemám chválit děti. A z čeho vycházejí?“ No, z toho, že měli tři děti a že ty děti neberou drogy, protože je vychovali takhle. Velká část psychologie není postavena na přesvědčivých výzkumných nálezech, ale na názorech. V psychologii málokdo ověřuje a propočítává efekty různých postupů.

Barbora: Matematika psychologie?

Radvan: Mám rád spojení matematiky a psychologie. Přijde mi účinné. Odhadování lidí a nalézání vhodných intervencí je vlastně záležitost pravděpodobnosti, tady neexistují žádné fyzikální rovnice, žádné jistoty. Je to otázka pravděpodobnosti. Matematika se na to hodí, ale málokdo ty pravděpodobnosti počítá. Nedávno jsem četl, že umíme spočítat rychlost rotace černé díry. Ale jak se zachová v nejbližších pěti minutách člověk, který sedí vedle tebe, netušíš. Jak na tom za měsíc budeš s člověkem, s nímž žiješ několik let, nevíš. Je to zvláštní, že řešíme, co se děje na konci vesmíru, a přitom nevidíme metr před sebe.

O BABIČCE

Radvan: Mě by zajímalo, kdo zcela zásadně ovlivnil tebe.

Barbora: Běželo mi to hlavou, když jsi tak krásně mluvil o svém dědečkovi. A je to moje babička.

Radvan: To nám to hezky vyšlo.

Barbora: Přestože není takovou výraznou osobností, jako byl tvůj dědeček, stala se zásadní osobou mého života. Dala mi v dětství tolik lásky! Jak jsi mluvil o tom, že jste k prarodičům chodili na víkendy, tak já jsem k babičce utíkala. Zažívala jsem u ní láskyplné chvíle. Třeba když mi dovolovala pomáhat jí v kuchyni. Dědala například bábovku, já míchala...

Ted' zrovna jsem byla svědkem, jak jí pomáhaly moje neteře. Dospělými očima jsem viděla, jaký tam nadělaly nepořádek (ve skutečnosti vlastně až tak moc nepomáhaly), a ona stejně řekla: „Teda, Michalko, ty jsi mi tak pomohla s tou buchtou! A ty rozinky, jak jsi je tam krásně dala. Úžasné to chutná!“ A mně se vybavilo, jak jsem totéž zažívala já. Jako dítě jsem naprosto věřila tomu, že ta buchta byla tak dobrá díky mně.

Radvan: A nebyla?

Barbora: Až když jsem byla trochu větší, tak jsem měla trochu podezření, ale stejně jsem tomu chtěla věřit.

Víš, moje babička a dětství, to byly úplně obyčejné věci. Jako chození do lesa. To byl, to je pro mě doteď rituál. Když jsem byla malá, nikdy jsem nebyla schopná ráno vstát. Ale když babička řekla, že se jde do lesa, tak to bylo úplně jiné. Ani nevím, v kolik jsme vstávaly, tak v šest, v sedm. Seběhla jsem k ní dolů, už měla všechno připravené. Ona byla a je taková tichá. Pro každou košíček, nožík na houby, a když jsme sbíraly borůvky, tak nějakou nádobu. Pro mě vždycky malou, abych nebyla stresovaná. A nikdy nechyběla svačina – udělala housku, vzala tatrunku.

Rozplývala jsem se blahem. Byly to tři čtyři hodiny, kdy jsem se blahem

vznášela. Podle mě jsme skoro nemluvíly, takže to nebyly rozhovory, co by mě tam táhlo. Byla to láska. Láska v čisté podobě, taková pečovatelská. Víš, že jsi někým bezvýhradně akceptovaný, absolutně milovaný a nemusíš nic. Jenom prostě jsi.

Radvan: To je krásné.

Barbora: A potom tam byla vředycky chvíle – zastavily jsme se na místě, kde byly klády. Tam jsme si sedly a ona si dala cigárko (zase v tichosti). Tak tiše kouřila, a já jedla tu svačinku. Podle mě to byla ona, kdo mě naučil milovat přírodu. Myslím, že jsme jenom poslouchaly všechny ty zvuky, možná je někdy okomentovala: „Jak to ty ptáci hezky zpívají.“ Nepamatuji si to. Ale byla jsem tak šťastná!

Radvan: Jak často jsi za ní chodila?

Barbora: Když jsem byla menší, tak skoro každý víkend. Já jsem k ní opravdu utíkala. Máma říkala: „Tak tam běž aspoň po obědě.“ A já – i když jsem byla hrozně hodná holčička, která si nikdy nedovolila dělat něco jiného, než bylo rodiči řečeno – jsem neposlechla a vyplížila se potichu z domu. To nebyl čestný rozhovor: „Víš, mami, ale já bych tam chtěla jít.“ Vůbec ne. Prostě jsem zdrhla. Našla jsem si nějaký autobus a jela tam sama. A byla to docela dlouhá cesta.

Radvan: Rodiče aspoň tušili, kde jsi?

Barbora: Asi věděli, že jsem tam. Nikdy z toho žádný problém nebyl, jen vím, že na mě doma tlačili, abych tam šla „aspoň až po tom obědě“. Možná, abych babičku neotravovala nebo tam nejedla, nevím. Jenže před obědem se dělala ta buchta! Ted' z pohledu

dospělého člověka si myslím, že jsem tam jezdila za tím chválením, že jsem šikovná holčička, která tam tak pěkně dala ty borůvky nebo rozinky.

Radvan: Takže to byl takový rituál.

Barbora: Přesně. Nebo, jak já jsem milovala být nemocná! Bývala jsem nemocná pořád (ted' už je mi jasné proč). Milovala jsem to, protože jsem věděla, že půjdu k babičce.

Radvan: A jak to vypadalo?

Barbora: Babička mi pořád podstrojovala. Dostávala jsem třeba mandarinkový kompot, to byl ještě socialismus a tento kompot byl vzácnost...

Radvan: Jasně, ananasový a mandarinkový kompot. To bylo jenom v pohárech.

Barbora: Právě. A ten vzácný mandarinkový kompot jsem dostala, jen když jsem byla nemocná. Představ si, že když jsem si tenhle zážitek z dětství v dospělosti vybavila, naordinovala jsem sama sobě roční mandarinkovou terapii. Každý den jsem si dávala mandarinkový kompot, abych si znovu dávala tu péči a lásku, kterou s ním mám spojenou. Celý rok jsem si to denně servírovala, abych se vyléčila.

A pamatuji si ještě jednu láskyplnou situaci – bylo tam víc dětí a všechny měly limonádu. Měla jsem zrovna angínu nebo co a bylo jasné, že tu limonádu nemůžu. Nevím, jestli jsem to řekla nahlas nebo to na mě poznala, prostě mi ji ohřála a já ji mohla teplou vypít. To bylo něco. Jsem nemocná a můžu pít limonádu! Sice je úplně horká... Ona mě opravdu naučila, že v drobnostech je síla a že detaily jsou důležité. /BW